

PRITUŽBENI MEHANIZAM

SG/E/2019/06

SG/E/2021/05

SG/E/2021/06

SG/E/2021/07

AUTOCESTA BANJA LUKA – DOBOJ (BOSNA I HERCEGOVINA)

**IZVJEŠĆE O ZAKLJUČCIMA
27.10.2023.**

SG/E/2021/0706; SG/E/2021/05; SG/E/2021/06;
SG/E/2021/07

Autocesta Banja Luka – Dobo (Bosna i
Hercegovina)

Izvešće o zaključcima

Pritužbe su povjerljive: Ne

Dostavlja se:

Podnositelji pritužbe

Ovdje

Upravljački odbor

Glavna tajnica

Glavni inspektor

Mjerodavni projektni tim EIB-a

Izjava o odricanju od odgovornosti

Zaključci izneseni u ovome izvješću temelje se na podacima koji su Odsjeku za pritužbeni mehanizam Grupe EIB-a bili dostupni do 10. ožujka 2023. Zaključci se upućuju isključivo EIB-u.

U slučaju nepodudarnosti između jezičnih verzija, mjerodavna je verzija na engleskom jeziku.

Pritužbeni mehanizam Grupe EIB-a – Izvješće o zaključcima

Pritužbeni mehanizam Grupe EIB-a

Pritužbeni mehanizam Grupe EIB-a podloga je kojom se omogućuje rješavanje sporova ako neki pripadnik javnosti drži da je Europska investicijska banka (EIB) možda u nečemu pogriješila, tj. ako smatra da je počinila neku nepravilnost u postupanju. Pritužbeni mehanizam nije pravni mehanizam izvršenja i ne nadomješta odluke nadležnih pravosudnih tijela.

Nepravilnost u postupanju odnosi se na loše postupanje ili izostanak postupanja. Do toga dolazi kada EIB ne postupa u skladu s nekim pravilom ili načelom koje je za njega obvezujuće, uključujući vlastite politike, standarde i postupke. Pojam nepravilnosti u postupanju obuhvaća EIB-ovo nepoštovanje ljudskih prava, mjerodavnih propisa ili načela dobrog upravljanja. Nepravilnost u postupanju može se odnositi na odluke, radnje ili propuste Grupe EIB-a, što može uključivati i utjecaj projekata ili djelatnosti EIB-a na okoliš ili društvo.

Jedan od glavnih ciljeva Pritužbenog mehanizma jest osigurati pravo na saslušanje i pravo na pritužbu. Za opširnije informacije o Pritužbenom o mehanizmu EIB-a posjetite: <https://www.eib.org/en/about/accountability/complaints/index.htm>.

Napomena: Podnositelji pritužbe koji nisu zadovoljni odgovorom EIB-a na njihovu pritužbu mogu Europskom ombudsmanu podnijeti pritužbu protiv EIB-a zbog nepravilnosti u postupanju¹.

¹ Dostupno [ovdje](#). Za više informacija vidjeti [ovdje](#), poglavlje 4.5.

SADRŽAJ

Sažetak	1
1 Polazne osnove	2
1.1 Projekt	2
1.2 Pritužbe	2
2 Provedene radnje	3
3 Regulatorni okvir	3
3.1 Pritužbeni mehanizam Grupe EIB-a	3
3.2 Standardi koji se primjenjuju na projekt	4
3.3 Odgovornosti EIB-a	5
4 Nalazi / zapažanja / analiza	6
4.1 Usklađenost sa standardima koji se primjenjuju na projekt	6
4.2 Odgovornosti EIB-a	6
5 Zaključci	7
6 Ishodi	9
PRILOG I. – SAŽETAK PODNAVODA, ZAKLJUČAKA I ISHODA	10

POJMOVNIK

BiH	Bosna i Hercegovina
Podnositelji pritužbe	Stanovnici triju sela (Naseobina Hrvaćani, Hrvaćani i Drugovići) u općinama Prnjavor i Laktaši
EBRD	Europska banka za obnovu i razvoj
EIB	Europska investicijska banka
EIB-CM	Odsjek za pritužbeni mehanizam Grupe EIB-a
ESAP	Akcijski plan za zaštitu okoliša i društvena pitanja
ESCS	Pregled okolišnih i društvenih ishoda po dovršenju projekta
ESDS	Pregled podataka o okolišnim i društvenim pitanjima
ESPS	Izjava o okolišnim i društvenim načelima i standardima EIB-a
€	Euro
IAR	Izvješće o početnoj ocjeni
LARP	Plan izvlaštenja zemljišta i preseljenja
Projekt	Autocesta Banja Luka – Doboj
Nositelj projekta	JP Autoputevi Republike Srpske
RS	Republika Srpska

SAŽETAK

Ovo se izvješće odnosi na četiri pritužbe u vezi s autocestom između Banja Luke i Doboja u Republici Srpskoj (RS) kao jednom od entiteta u Bosni i Hercegovini, a koju je financirala Europska investicijska Banka. Odsjek za pritužbeni mehanizam EIB-a (EIB-CM) zaprimio je četiri pritužbe tijekom 2019. i 2021. godine.

Sve četiri pritužbe podnijeli su stanovnici sela (i) Naseobina Hrvaćani, (ii) Hrvaćani i (iii) Drugovići u općinama Prnjavor i Laktaši. Iznose se tri pritužbena navoda s ukupno 42 podnavoda.

Na temelju provedene istrage, EIB-CM smatra da se standardi koji se primjenjuju na projekt poštuju kad je riječ o jednom pritužbenom navodu, a taj se odnosi na (C) prostorno planiranje, ali se u potpunosti ne poštuju kad je riječ o dvama preostalim navodima, a ti se odnose na (A) nedobrovoljno preseljenje i (B) zdravlje i sigurnost zajednice. Za jedan podnavod vezan uz (B) zdravlje i sigurnost zajednice i njih 13 vezanih uz (A) nedobrovoljno preseljenje tek treba pronaći rješenje u okviru plana izvlaštenja zemljišta i preseljenja (LARP-a). Još dva podnavoda vezana uz (A) nedobrovoljno preseljenje te njih šest vezanih uz (B) zdravlje i sigurnost zajednice trebaju pronaći rješenje kroz korektivne mjere.

EIB-CM isto tako smatra da je EIB propisno izvršio svoju ulogu u vezi s jednim pritužbenim navodom, a taj se odnosi na (C) prostorno planiranje, ali je nije u potpunosti izvršio u vezi s preostala dva, a ti se odnose na (A) nedobrovoljno preseljenje i (B) zdravlje i sigurnost zajednice. Premda se EIB nije pravodobno obratio nositelju projekta u vezi s izradom LARP-a, čini se da se taj postupak u posljednje vrijeme intenzivira. EIB je 2021. znao da stanoviti aspekti projekta imaju negativan utjecaj na društvo i da možda nisu u skladu s ljudskim pravima koja se ogledaju u načelima iz Povelje EU-a o temeljnim pravima. Od studenog 2022., EIB je intenzivirao praćenje kako bi se riješila preostala pitanja.

Pritužbeni navod	Ishod
<p>A – Nedobrovoljno preseljenje</p> <p>B – Zdravlje i sigurnost zajednice</p>	<p>Preporuka</p> <p>EIB bi trebao:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. zatražiti od nositelja projekta da izradi LARP. 2. usuglasiti s nositeljem projekta korektivne mjere radi unaprjeđenja utjecaja projekta na lokalnu zajednicu u roku od deset mjeseci od datuma izvješća o zaključcima. 3. pratiti provedbu dviju prethodnih točaka do njihovih okončanja. EIB bi trebao poduzeti odgovarajuće mjere u slučaju nepotrebnih kašnjenja s izradom i provedbom LARP-a i korektivnih mjera.
<p>C – Prostorno planiranje</p>	<p>Nema osnova</p>

1 POLAZNE OSNOVE

1.1 Projekt

- 1.1.1 Projekt se odnosi na autocestu između Banja Luke i Doboja u RS kao jednom od entiteta u BiH. Ukupni troškovi ulaganja u projekt iznosili su 453,45 milijuna €, od čega se 207 milijuna € odnosilo na zajam EIB-a².
- 1.1.2 EIB je financirao izgradnju zapadne dionice autoceste, tj. 35,3 km duge dionice između Banja Luke (čvora Mahovljani) i Prnjavora³. Dionica financirana sredstvima EIB-a dovršena je i stavljena u promet u listopadu 2018.⁴ Europska banka za obnovu i razvoj (EBRD) financirala je istočnu dionicu autoceste između Prnjavora i Doboja (čvora Johovac), koja je također dovršena.
- 1.1.3 Upravni odbor EIB-a odobrio je zajam u lipnju 2013. Sklopljena su dva ugovora o financiranju: jedan u prosincu 2013., a drugi u ožujku 2018. Sredstva zajma u potpunosti su isplaćena. JP Autoputevi Republike Srpske (Autoputevi RS; nositelj projekta)⁵ su supotpisali ugovor o financiranju te su proveli projekat. Dva građevinska poduzeća (izvođač) izvela su građevinske radove, a nadzorni inženjer nadzirao je provedbu radova.

1.2 Pritužbe

- 1.2.1 Ovo izvješće odnosi se na četiri pritužbe koje je EIB-CM zaprimio tijekom 2019. (jednu) i 2021. (tri). Sve četiri pritužbe podnijeli su stanovnici sela (i) Naseobina Hrvaćani, (ii) Hrvaćani i (iii) Drugovići u općinama Prnjavor i Laktaši (podnositelji pritužbi)⁶ u kojima ukupno živi 1277 stanovnika⁷.
- 1.2.2 Pritužbe se odnose na društvene posljedice izgradnje autoceste. Iznose se tri pritužbena navoda s ukupno 42 podnavoda. Dok se pritužbeni navodi iznose u tablici 1., sažetak podnavoda se iznosi u Prilogu I. izvješća.

Tablica 1. – Sažetak pritužbenih navoda

Pritužbeni navodi	Podnavodi
A – Nedobrovoljno preseljenje	Ovi podnavodi se odnose na pitanja vlasništva (npr. izgradnja autoceste na zemljištu u privatnom vlasništvu; odvajanje zemljišta što dovodi do zatvaranja lokalnih obrta; nemogućnost pristupa imovini).
B – Zdravlje i sigurnost zajednice	Ovi podnavodi se odnose na utjecaj autoceste na lokalnu zajednicu (npr. Prilagođenost podvožnjaka za pješake; ostaci građevinskog materijala; stanje lokalnih cesta).
C – Prostorno planiranje	Ovi podnavodi se odnose na sadržaj i proceduru usvajanja prostornog plana.

² Početna procjena bila je 565 milijuna €, od čega se 207 milijuna € trebalo odnositi na zajam EIB-a – vidjeti [ovdje](#) (pristupljeno 8. veljače 2023.).

³ Vidjeti [ovdje](#) (pristupljeno 8. veljače 2023.).

⁴ Vidjeti [ovdje](#) (pristupljeno 8. veljače 2023.).

⁵ Javno poduzeće osnovano u svrhu upravljanja autocestama u RS.

⁶ Vidjeti točku 1.1. Izvješća o početnoj ocjeni (IAR) u predmetu SG/E/2019/06 (vidjeti [ovdje](#); pristupljeno 8. veljače 2023.; točku 2.1. IAR-a u predmetu SG/E/2021/05 (vidjeti [ovdje](#); pristupljeno 8. veljače 2023.; točku 2.1. IAR-a u predmetu SG/E/2021/06 (vidjeti [ovdje](#); pristupljeno 8. veljače 2023.; točku 1.2.1. IAR-a u predmetu SG/E/2021/07 (vidjeti [ovdje](#); pristupljeno 8. veljače 2023.).

⁷ Napominjemo da prema rezultatima popisa stanovništva iz 2013., koje je objavio Zavod za statistiku Republike Srpske (posljednji dostupni rezultati popisa stanovništva; vidjeti [ovdje](#); pristupljeno 17. ožujka 2023.), Naseobina Hrvaćani broji 88 stanovnika, Hrvaćani 468 stanovnika, a Drugovići 721 stanovnika.

2 PROVEDENE RADNJE

- 2.1.1 EIB-CM obavio je početnu ocjenu u sva četiri predmeta (SG/E/2019/06, SG/E/2021/05, SG/E/2021/06 i SG/E/2021/07), što je obuhvaćalo uvodne sastanke sa službama EIB-a, pregled EIB-ove dokumentacije te kontakte s nositeljem projekta i podnositeljima pritužbi⁸. U predmetu SG/E/2019/06 početna ocjena obuhvaćala je i obilazak lokacije u listopadu 2019.⁹ U svakom od četiri predmeta EIB-CM donio je zasebno izvješće o početnoj ocjeni (IAR)¹⁰.
- 2.1.2 U IAR-u u predmetu SG/E/2019/06 strankama je preporučeno da pristupe postupku potpomognutog rješavanja problema¹¹. Postupak potpomognutog rješavanja problema okončan je u ožujku 2021. donošenjem Izvješća o rješavanju sporova¹². U tom izvješću zaključeno je da su se stranke uspjele usuglasiti u određenim područjima¹³. Za područja koja nisu usuglašena, u izvješću se preporučuje provedba provjere usklađenosti¹⁴.
- 2.1.3 Provedba preispitivanja usklađenosti preporučena je i u sva tri preostala IAR-a (SG/E/2021/05, SG/E/2021/06 i SG/E/2021/07)¹⁵.
- 2.1.4 U kolovozu 2022. EIB-CM obavio je još jedan obilazak lokacije. Slijedom tog obilaska EIB-CM imao je brojne kontakte s podnositeljima pritužbi, nositeljem projekta i službama EIB-a. Pregledao je i brojne raspoložive dokumente te pretražio javno dostupne izvore¹⁶. Isto tako, održavao je kontakt s mjerodavnom službom EIB-a zaduženom za postupanje po navodima u vezi s prijevarama i korupcijom.
- 2.1.5 Prije četiri gore navedena predmeta, EIB-CM proveo je provjeru usklađenosti u još tri predmeta, a to su SG/E/2016/24¹⁷, SG/F/2019/03¹⁸ i SG/E/2019/03¹⁹. Ti predmeti doveli su do sastavljanja izvješća o zaključcima/dopisa koji su dostupni na mrežnim stranicama EIB-a²⁰.
- 2.1.6 Na temelju prikupljenih i ispitanih podataka, EIB-CM sastavio je ovo izvješće o zaključcima. EIB-CM odlučio je sva četiri predmeta obuhvatiti jednim izvješćem o zaključcima zbog sličnosti i podudaranja među podnavodima iznesenima u ta četiri predmeta.

3 REGULATORNI OKVIR

3.1 Pritužbeni mehanizam Grupe EIB-a

- 3.1.1 Prema Politici pritužbenog mehanizma Grupe EIB-a²¹ zadaća EIB-CM-a obrada je pritužbi na navodne nepravilnosti u postupanju EIB-a²². Nepravilnost u postupanju odnosi se na neodgovarajuće ili izostalo postupanje²³. Primjeri nepravilnosti u postupanju obuhvaćaju (i)

⁸ Vidjeti točku 3.1. IAR-a u predmetu SG/E/2019/06, točku 3.2. IAR-a u predmetu SG/E/2021/05, točku 3.2. IAR-a u predmetu SG/E/2021/06 i točku 2.2. IAR-a u predmetu SG/E/2021/07.

⁹ Vidjeti točku 3.1. IAR-a u predmetu SG/E/2019/06.

¹⁰ Vidjeti bilješku 6.

¹¹ Poglavlje 5. IAR-a u predmetu SG/E/2019/06.

¹² Vidjeti [ovdje](#); pristupljeno 8. veljače 2023..

¹³ Poglavlje 4.1. Izvješća o rješavanju sporova.

¹⁴ Poglavlje 4.2. Izvješća o rješavanju sporova.

¹⁵ Vidjeti točku 4.1. IAR-a u predmetu SG/E/2021/05, točku 4.1. IAR-a u predmetu SG/E/2021/06 i točku 3.1. IAR-a u predmetu SG/E/2021/07.

¹⁶ Npr. vidjeti [ovdje](#) i [ovdje](#).

¹⁷ Vidjeti [ovdje](#).

¹⁸ Vidjeti [ovdje](#).

¹⁹ Vidjeti [ovdje](#).

²⁰ Vidjeti bilješke 17. – 19.

²¹ Dostupno [ovdje](#).

²² Točka 5.1.3. Politike pritužbenog mehanizma Grupe EIB-a.

²³ Točka 3.1. Politike pritužbenog mehanizma Grupe EIB-a.

nepotrebna kašnjenja²⁴, (ii) EIB-ovo nepoštovanje ljudskih prava u kojima se ogledaju načela iz Povelje EU-a o temeljnim pravima²⁵ i (iii) društvene posljedice EIB-ovih djelatnosti²⁶.

- 3.1.2 U Politici se navodi da EIB-CM preispituje djelatnosti EIB-a kako bi utvrdio je li došlo do nepravilnosti u postupanju koja se može pripisati EIB-u²⁷. Provjera usklađenosti koju obavlja EIB-CM obuhvaća temeljitu ocjenu usklađenosti sa standardima u slučaju pritužbi povezanih s društvenim posljedicama²⁸.

3.2 Standardi koji se primjenjuju na projekt

- 3.2.1 Projekt mora biti u skladu sa standardima koji se na njega primjenjuju. Standardi koji se primjenjuju na projekt uključuju: (i) standarde EIB-a; (ii) domaće pravo i mjerodavne norme prava EU-a²⁹; te (iii) ostale propise.
- 3.2.2 Projekt mora biti u skladu sa standardima EIB-a sadržanima u njegovoj Izjavi o okolišnim i društvenim načelima i standardima iz 2009. (ESPS)³⁰ i Priručniku o okolišnoj i društvenoj praksi iz 2010. (Priručnik)³¹. Priručnik sadrži posebne standarde za nedobrovoljno preseljenje³² te zdravlje i sigurnost zajednice³³. Primjerice, u Priručniku se postavlja zahtjev u pogledu: (i) sudjelovanja dionika u postupku preseljenja³⁴ te (ii) rizika i štetnih posljedica po zdravlje, sigurnost i zaštitu zajednice, koje mogu proisteći iz projekta³⁵.
- 3.2.3 Projekt mora biti u skladu s domaćim pravom i mjerodavnim normama prava EU-a. U Ustavu BiH stoji da se prava i slobode predviđeni u Europskoj konvenciji o ljudskim pravima (i u njezinim protokolima) izravno primjenjuju u BiH i imaju prvenstvo nad svim ostalim zakonima³⁶. U toj Konvenciji stoji da se nitko ne smije lišiti svoga vlasništva osim u javnom interesu i uz uvjete predviđene zakonom³⁷. Konvencija je u suglasju s Poveljom EU-a o temeljnim pravima³⁸, u kojoj stoji da vlasništvo nikom ne može biti oduzeto, osim u javnom interesu u slučajevima i pod uvjetima koje propisuje zakon, ako se pravodobno isplati pravična naknada za gubitak vlasništva³⁹.
- 3.2.4 Ostali zahtjevi iz domaćeg prava obuhvaćaju odredbe (i) Zakona RS o uređenju prostora i građenju⁴⁰, (ii) Odluke RS o usvajanju Prijedloga Plana parcelacije za autoput Banja Luka – Doboj po skraćenom postupku⁴¹ i Pravilnika o dozvoljenim granicama intenziteta zvuka i

²⁴ Točka 3.1. Politike pritužbenog mehanizma Grupe EIB-a.

²⁵ Točka 3.2. Politike pritužbenog mehanizma Grupe EIB-a.

²⁶ Točka 3.3. Politike pritužbenog mehanizma Grupe EIB-a.

²⁷ Točka 5.3.3. Politike pritužbenog mehanizma Grupe EIB-a.

²⁸ Točka 5.3.3. Politike pritužbenog mehanizma Grupe EIB-a.

²⁹ Točka 36. ESPS-a.

³⁰ Dostupno [ovdje](#) (pristupljeno 8. veljače 2023.).

³¹ Priručnik o okolišnoj i društvenoj praksi EIB-a iz 2010.

³² Nedobrovoljno preseljenje odnosi se na: (a) fizičko raseljavanje (premještanje ili gubitak mjesta stanovanja) i/ili (b) ekonomsko raseljavanje (gubitak imovine ili pristupa imovini koji dovodi do gubitka izvora prihoda ili sredstava za život) uslijed s projektom povezanog izvlaštenja zemljišta ili ograničenja pristupa prirodnim dobrima. Izvlaštenje zemljišta uključuje otkup zemljišta i otkup prava pristupa. Ograničenje pristupa prirodnim dobrima uključuje gubitak pristupa pašnjaku uslijed projektnih djelatnosti. Preseljenje se smatra nedobrovoljnim kad pogođene osobe ili zajednice nemaju pravo odbiti izvlaštenje zemljišta koje dovodi do raseljavanja. Do toga dolazi slijedom (a) izvlaštenja ili ograničenja uporabe zemljišta u korist države kao njegova suverenog vlasnika i (b) pregovora o nagodbi gdje kupac može pribjeći izvlaštenju ili nametnuti ograničenja na uporabu zemljišta ako pregovori s prodavateljem ne uspiju (smjernica 1. o nedobrovoljnom preseljenju iz Priručnika o okolišnoj i društvenoj praksi EIB-a iz 2010.).

³³ Zdravlje i sigurnost zajednice odnose se na obvezu nositelja projekta da utvrdi i izbjegne ili na najmanju mjeru svede rizike i štetne posljedice za zdravlje, sigurnost i zaštitu zajednice, koje mogu proisteći iz projekta (smjernica 4. o zdravlju i sigurnosti na radu i u zajednici iz Priručnika o okolišnoj i društvenoj praksi EIB-a iz 2010.).

³⁴ Smjernica 1. o nedobrovoljnom preseljenju iz Priručnika o okolišnoj i društvenoj praksi EIB-a iz 2010.

³⁵ Smjernica 4. o zdravlju i sigurnosti na radu i u zajednici iz Priručnika o okolišnoj i društvenoj praksi EIB-a iz 2010.

³⁶ Članak II. stavak 2. Ustava BiH, dostupnog [ovdje](#) (pristupljeno 8. veljače 2023.).

³⁷ Članak 1. Protokola uz Konvenciju za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda, dostupnu [ovdje](#) (pristupljeno 8. veljače 2023.) – Napominjemo da se prema članku 5. Protokola članak 1. Protokola smatra dopunskim člankom uz Konvenciju.

³⁸ Vidjeti [ovdje](#) (pristupljeno 8. veljače 2023.).

³⁹ Članak 17. Povelje Europske unije o temeljnim pravima, dostupne [ovdje](#) (pristupljeno 8. veljače 2023.).

⁴⁰ Zakon RS o uređenju prostora i građenju (SG RS, br. 40/13, 106/15, 3/16 i 84/19).

⁴¹ Odluka o usvajanju Prijedloga Plana parcelacije za autoput Banja Luka – Doboj po skraćenom postupku (SG RS br. 56/16).

šuma⁴². Primjerice, u Zakonu RS o uređenju prostora i građenju propisuje se: (i) da nositelj projekta može pristupiti izvođenju građevinskih radova nakon što ishodi građevinsku dozvolu⁴³ i u skladu s glavnim projektom⁴⁴ priloženim uz tu dozvolu⁴⁵; i da projekt mora biti u skladu s mjerodavnim dokumentima prostornog uređenja⁴⁶, pa tako i planovima parcelacije.

- 3.2.5 Projekt mora biti u skladu i s mjerodavnim dozvolama, kao što je vodna dozvola⁴⁷, te drugim dogovorenim zahtjevima. Potonji uključuju: (i) Akcijski plan za zaštitu okoliša i društvena pitanja (ESAP)⁴⁸; (ii) Plan upravljanja zaštitom okoliša i društvenim pitanjima tijekom izgradnje⁴⁹; i (iii) Smjernice za projektiranje, građenje, održavanje i nadzor na cestama.

3.3 Odgovornosti EIB-a

- 3.3.1 U skladu s ESPS-om, za pridržavanje standarda koji se primjenjuju na projekt odgovoran je nositelj projekta⁵⁰. Nositelj projekta dužan je dostaviti EIB-u sve podatke o izvlaštenju zemljišta (pa tako i o ekonomskom raseljavanju)⁵¹. Prema ESAP-u, nositelj projekta mora uspostaviti i održavati žalbeni mehanizam kako bi dionicima omogućio da iznose pitanja koja ih brinu u vezi s projektom i kako bi se ta pitanja žurno riješila⁵².
- 3.3.2 Zadaće povezane s ispunjavanjem regulatornih zahtjeva i provedbom propisa u djelokrugu su nadležnih tijela u skladu s domaćim zakonodavstvom i Priručnikom⁵³.
- 3.3.3 EIB neće financirati projekte koji ne ispunjavaju standarde koji se na njih primjenjuju, što uključuje i povredu ljudskih prava⁵⁴. Ispunjavaju li projekti standarde koji se na njih primjenjuju utvrđuje se u okviru EIB-ovog postupka procjene i praćenja projekta.
- 3.3.4 Prema ESPS-u i Priručniku, EIB je dužan obaviti procjenu projekata koje financira⁵⁵ kako bi osigurao da su u projekt ugrađena društvena pitanja o kojima treba povesti računa⁵⁶. Pritom obavlja i procjenu utjecaja na društvo⁵⁷ ne bi li se uvjerio da se u projektima koje financira primjenjuju njegove mjere društvene zaštite⁵⁸. Ta procjena obavlja se prije potpisivanja ugovora o financiranju⁵⁹.
- 3.3.5 Nakon što potpiše ugovor o financiranju, EIB je dužan pratiti projekt. Cilj praćenja jest osigurati usklađenost projekta s uvjetima pod kojima ga je EIB odobrio⁶⁰. To obuhvaća i praćenje poštivanja ugovornih uvjeta i obveza povezanih s društvenim pitanjima⁶¹. EIB prati projekte na

⁴² Pravilnik o dozvoljenim granicama intenziteta zvuka i šuma („SL SR BiH”, br. 46/89).

⁴³ Članak 124. Zakona RS o uređenju prostora i građenju.

⁴⁴ Glavnim projektom daje se tehničko rješenje objekta i prikaz objekta u prostoru (članak 100. Zakona RS o uređenju prostora i građenju).

⁴⁵ Članak 100. stavak 2. i članak 128. stavak 1. Zakona RS o uređenju prostora i građenju.

⁴⁶ Članak 26. stavak (a) točke (1.) i (4.) Zakona RS o uređenju prostora i građenju.

⁴⁷ Vodna dozvola za autocestu Banja Luka – Doboj iz rujna 2018.

⁴⁸ ESAP je izrađen zbog uočenih neslaganja između Procjene utjecaja na okoliš (EIA) i standarda EBRD-a – Pregled podataka o okolišnim i društvenim pitanjima (ESDS) iz lipnja 2013.; vidjeti [ovdje](#) (pristupljeno 8. veljače 2023.). U ESAP-u se opisuju mjere ublažavanja i praćenja utjecaja na okoliš i društvo, kriteriji za njihovu uspješnu provedbu te organizacijske mjere koje treba provesti prije izgradnje, tijekom izgradnje i u razdoblju eksploatacije projekta – poglavlje 1. ESAP-a iz siječnja 2013., Autocesta Banja luka – Doboj, dionica 1: Banja Luka – Prnjavor; vidjeti [ovdje](#); pristupljeno 8. veljače 2023..

⁴⁹ Poglavlje 1.2. ESAP-a iz siječnja 2013., Autocesta Banja Luka – Doboj, dionica 1: Banja Luka – Prnjavor.

⁵⁰ Točka 2. ESPS-a. Nositelj projekta odgovoran je i za provedbu mjera predviđenih ESAP-om tijekom izgradnje i eksploatacije projekta - poglavlja 1.2. i 1.3. ESAP-a iz siječnja 2013., Autocesta Banja Luka – Doboj, dionica 1: Banja Luka – Prnjavor.

⁵¹ Poglavlje 5.1.1. Akcijskog plana za zaštitu okoliša i društvena pitanja iz siječnja 2013., Autocesta Banja Luka – Doboj, dionica 1: Banja Luka – Prnjavor.

⁵² Poglavlje 2.3. Akcijskog plana za zaštitu okoliša i društvena pitanja iz siječnja 2013., Autocesta Banja Luka – Doboj, dionica 1: Banja Luka – Prnjavor.

⁵³ Točka 60. Priručnika o okolišnoj i društvenoj praksi EIB-a iz 2010.

⁵⁴ Točka 6. ESPS-a.

⁵⁵ Točka 17. ESPS-a.

⁵⁶ Točka 101. podtočka 10. Priručnika o okolišnoj i društvenoj praksi EIB-a iz 2010.

⁵⁷ Točka 102. Priručnika o okolišnoj i društvenoj praksi EIB-a iz 2010.

⁵⁸ Točka 23. podtočka 3. Priručnika o okolišnoj i društvenoj praksi EIB-a iz 2010.

⁵⁹ Vidjeti [ovdje](#).

⁶⁰ Točka 258. Priručnika o okolišnoj i društvenoj praksi EIB-a iz 2010.

⁶¹ Točka 259. Priručnika o okolišnoj i društvenoj praksi EIB-a iz 2010.

temelju izvješća koja mu dostavlja nositelj projekta, kao i svojih obilazaka lokacija, informacija dobivenih od lokalnog stanovništva itd.⁶²

- 3.3.6 Nakon dovršetka projekta, EIB objavljuje Pregled okolišnih i društvenih ishoda po dovršenju projekta (ESCS). U ESCS-u se evidentiraju utjecaji projekta na društvo, njegova usklađenost s društvenim obvezama preuzetima u fazi procjene i sadržanima u ugovoru o financiranju te, prema potrebi, sve izmjene unesene u ESAP tijekom provedbe projekta.
- 3.3.7 U slučaju povrede ugovora i/ili ako projekt nije izveden kako treba u kakvom drugom smislu, zajmoprimac je u dogovoru s EIB-om dužan poduzeti korektivne mjere⁶³. Ako s EIB-om ne dogovori takve mjere i ne postupi na odgovarajući način, nositelj projekta može snositi financijske i pravne posljedice⁶⁴.

4 NALAZI / ZAPAŽANJA / ANALIZA

4.1 Usklađenost sa standardima koji se primjenjuju na projekt

- 4.1.1 Na primjer, jedan podnavod se odnosi na pristupnost podvožnjaka ispod autoceste za pješake⁶⁵. Prikupljeni dokazi upućuju na to da podvožnjak nije bio asfaltiran, da vodni kanal nije bio izgrađen i da nogostup nije bio izgrađen. Nakon što je informiran o istom, nositelj projekta je inicirao sljedeće aktivnosti koje su potrebne kako bi se dovelo u sklad s primjenjivim standardima i učinilo prikladnim za pješake: (i) asfaltiranje oko 900 m duge ceste 118 A-N, pa tako i dionice koja prolazi kroz podvožnjak; (ii) izgradnja nogostupa u podvožnjaku u skladu s primjenjivim standardima; i (iii) izgradnja vodnog kanala u podvožnjaku.

4.2 Odgovornosti EIB-a

- 4.2.1 Pri obavljanju procjene u travnju 2013. EIB je ustanovio da je zbog neusuglašenosti između EIA i standarda EBRD-a izrađen ESAP⁶⁶. Upravni odbor odobrio je projekt u lipnju 2013. Prilikom podnošenja projekta na odobrenje EIB je ustanovio da je nositelj projekta stavio javnosti na raspolaganje svoju: (i) društvenu politiku; i (ii) žalbeni mehanizam⁶⁷. To je obuhvaćalo: (i) relevantne objave u dnevnim novinama; i (ii) pristup informacijama dostupnima na mrežnim stranicama nositelja projekta, u njegovim prostorijama i u općinama Prnjavor i Laktaši⁶⁸. Nositelj projekta je: (i) uspostavio postupak za podnošenje žalbi povezanih s projektom⁶⁹ i (ii) na svojoj mrežnoj stranici stavio na raspolaganje obrazac za podnošenje žalbi⁷⁰.
- 4.2.2 Po potpisivanju ugovora o financiranju u prosincu 2013., EIB je pristupio praćenju provedbe projekta. Tijekom praćenja EIB je od nositelja projekta dobivao informacije o društvenim aspektima projekta, pa tako i o podnesenim žalbama.

⁶² Točka 8. ESPS-a.

⁶³ Točka 9. ESPS-a.

⁶⁴ Točka 9. ESPS-a.

⁶⁵ Podvožnjak Donjani (km 13+707,00).

⁶⁶ ESDS iz lipnja 2013.; vidjeti [ovdje](#) (pristupljeno 8. veljače 2023.).

⁶⁷ ESDS iz lipnja 2013.; vidjeti [ovdje](#) (pristupljeno 8. veljače 2023.).

⁶⁸ ESDS iz lipnja 2013.; vidjeti [ovdje](#) (pristupljeno 8. veljače 2023.).

⁶⁹ Poglavlje 9.3. Plana upravljanja zaštitom okoliša i društvenim pitanjima tijekom izgradnje.

⁷⁰ Vidjeti [ovdje](#); pristupljeno 8. veljače 2023..

Okvir 1. – EIB i aktivnosti preseljenja⁷¹

EIB je postavio LARP kao mogući uvjet za prvu isplatu sredstva bude li smatrao da je izrada takvog plana potrebna nakon što mu se omogući uvid u izvedbeni projekt (plan parcelacije).

Međutim, EIB nije nikad provjerio je li LARP potreban nakon donošenja plana parcelacije iz 2016. Stoga je u skladu s EIB-CM-ovim Izvješćem o zaključcima iz listopada 2021. EIB trebao zatražiti od nositelja projekta da izradi LARP do veljače 2022.⁷² Po izradi LARP-a EIB je dužan pratiti njegovu provedbu do okončanja preostalih predmeta izvlaštenja.

EIB je počeo koordinirati aktivnosti s nositeljem projekta u studenom 2022. U ožujku 2023. LARP još uvijek nije bio izrađen. No početkom 2023. EIB je pojačao kontakte s nositeljem projekta, čime je pokazao spremnost da ubrza postupak izrade LARP-a.

- 4.2.3 U prosincu 2021. EIB je objavio ESCS u kojem se nedobrovoljno preseljenje i utjecaj na zdravlje i sigurnost zajednice navode kao glavni negativni učinci projekta⁷³. EIB je ustanovio da se većina stanovnika ne protivi izvlaštenju, ali da je preostao određen broj predmeta koje još treba do kraja riješiti⁷⁴. Ustanovio je i da ima nekoliko pitanja koja izazivaju zabrinutost zbog posljedica presijecanja putova u (i) Naseobini Hrváčani i (ii) Hrváčanima⁷⁵. Od studenog 2022., EIB je intenzivirao praćenje kako bi se riješila preostala pitanja, sukladno aktivnostima iniciranim od strane EIB-CM-a.

5 ZAKLJUČCI

- 5.1.1 Na temelju provedene istrage, EIB-CM smatra da se standardi koji se primjenjuju na projekt poštuju kad je riječ o jednom pritužbenom navodu, a taj se odnosi na (C) prostorno planiranje, ali se u potpunosti ne poštuju kad je riječ o dvama preostalim navodima, a ti se odnose na (A) nedobrovoljno preseljenje i (B) zdravlje i sigurnost zajednice. Za jedan podnavod vezan uz (B) zdravlje i sigurnost zajednice i njih 13 vezanih uz (A) nedobrovoljno preseljenje tek treba pronaći rješenje u okviru LARP-a (vidjeti okvir 1. i Prilog I.), a među njima su i dva koja su žalbenom mehanizmu podnesena 2018. i još uvijek nisu riješena. Još dva podnavoda vezana uz (A) nedobrovoljno preseljenje te njih šest vezanih uz (B) zdravlje i sigurnost zajednice trebaju pronaći rješenje kroz korektivne mjere (vidjeti Prilog I.), baš kao i s time povezanih mjera utvrđenih u predmetu SG/E/2016/24, koji još uvijek nije riješen (vidjeti Prilog I.). Sažetak pritužbenih navoda i raščlamba prema njihovim pripadajućim podnavodima sadržanima u Prilogu I. iznose se u tablici 2. Na primjer, jedan podnavod se odnosi na podvožnjak ispod autoceste koji nije bio u skladu s primjenjivim standardima. Ali, nositelj projekta je inicirao sljedeće aktivnosti kako bi ga se s njima uskladilo i učinilo prikladnim za pješake: (i) asfaltiranje oko 900 m duge ceste 118 A-N, pa tako i dionice koja prolazi kroz podvožnjak; (ii) izgradnja nogostupa u podvožnjaku u skladu sa primjenjivim standardima; i (iii) izgradnja vodnog kanala u podvožnjaku.

⁷¹ Za više informacija vidjeti Izvješće o zaključcima u predmetu SG/E/2019/03, dostupno [ovdje](#); pristupljeno 9. veljače 2023.. To izvješće odnosi se na preseljenje stanovnika pogođenih projektom i izvlaštenje njihove imovine uslijed izgradnje autoceste Banja Luka – Dobož.

⁷² Postavljen je rok od tri mjeseca od zatvaranja predmeta. Predmet je zatvoren u studenom 2021. – vidjeti [ovdje](#) (pristupljeno 10. veljače 2023.).

⁷³ ESCS iz prosinca 2021.; vidjeti [ovdje](#) (pristupljeno 10. veljače 2023.).

⁷⁴ ESCS iz prosinca 2021.

⁷⁵ ESCS iz prosinca 2021.

Tablica 2. – Sažetak pritužbenih navoda i raščlamba prema njihovim pripadajućim podnavodima

Pritužbeni navodi	Ukupni broj podnavoda	Raščlamba podnavoda	
A – Nedobrovoljno preseljenje	15.	13.	Trebalo riješiti u okviru LARP-a ⁷⁶
		2.	Mjere
B – Zdravlje i sigurnost zajednice	25.	13.	Nema osnova
		1.	Trebalo riješiti u okviru LARP-a ⁷⁷
		5.	Sporazumno rješenje
		6.	Mjera
C – Prostorno planiranje	2.	2.	Nema osnova

- 5.1.3 EIB-CM isto tako smatra da je EIB propisno izvršio svoju ulogu u vezi s jednim pritužbenim navodom, a taj se odnosi na (C) prostorno planiranje, ali je nije u potpunosti izvršio u vezi s preostala dva, a ti se odnose na (A) nedobrovoljno preseljenje i (B) zdravlje i sigurnost zajednice. Premda se EIB nije pravodobno obratio nositelju projekta u vezi s izradom LARP-a⁷⁸, čini se da se taj postupak u posljednje vrijeme intenzivira (vidjeti točku 3.1.1. i okvir 1.). EIB je 2021. znao da stanoviti aspekti projekta imaju negativan utjecaj na društvo i da možda nisu u skladu s ljudskim pravima koja se ogledaju u načelima iz Povelje EU-a o temeljnim pravima (vidjeti točke 3.1.1., 3.3.6. i 4.2.3.). Od studenog 2022., EIB je intenzivirao praćenje kako bi se riješila preostala pitanja.

⁷⁶ To je u skladu s točkom 3.2. IAR-a u predmetu SG/E/2021/07.

⁷⁷ To je u skladu s točkom 3.2. IAR-a u predmetu SG/E/2021/07.

⁷⁸ Nepotrebna kašnjenja u izradi LARP-a utječu na 14 podnavoda obuhvaćenih ovim Izvješćem o zaključcima.

6 ISHODI

6.1.1 Sažetak pritužbenih navoda i ishoda iznosi se u tablici 3.

Tablica 3. – Sažetak pritužbenih navoda i ishoda

Pritužbeni navod	Ishod
<p>A – Nedobrovoljno preseljenje</p> <p>B – Zdravlje i sigurnost zajednice</p>	<p>Preporuka</p> <p>EIB bi trebao:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. zatražiti od nositelja projekta da izradi LARP⁷⁹. 2. usuglasiti s nositeljem projekta korektivne mjere radi unaprjeđenja utjecaja projekta na lokalnu zajednicu⁸⁰ u roku od deset mjeseci od datuma izvješća o zaključcima⁸¹. 3. pratiti provedbu dviju prethodnih točaka do njihovih okončanja. EIB bi trebao poduzeti odgovarajuće mjere u slučaju nepotrebnih kašnjenja s izradom i provedbom LARP-a i korektivnih mjera.
<p>C – Prostorno planiranje</p>	<p>Nema osnova</p>

Pritužbeni mehanizam Grupe EIB-a
27.10.2023

Pritužbeni mehanizam Grupe EIB-a
27.10.2023

⁷⁹ Za više informacija pogledati Prilog I. Nositelj projekta je odgovoran za provedbu LARP-a.

⁸⁰ Za više informacija pogledati Prilog I. Korektivne mjere su mjere čija je namjena da otklone zabilježene nedostatke u pogledu sukladnosti projekta s primjenljivim standardima.

⁸¹ To bi trebalo obuhvaćati utvrđivanje: (i) odgovarajućih proračunskih sredstava i ljudskih resursa; (ii) roka za provedbu relevantnih korektivnih mjera; i (iii) redovitog izvješćivanja EIB-a. Nositelj projekta je odgovoran za provedbu korektivnih mjera.

PRILOG I. – SAŽETAK PODNAVODA, ZAKLJUČAKA I ISHODA

Ishodi	Podnavod	Zaključak
Nema osnova	(1), (6), (7), (8), (11); (35)	Pristup između Naseobine Hrvaćani i Hrvaćana se čini prikladnim i da je barem iste kvalitete kao i prije izgradnje autoceste.
	(2); (4)	Nadvožnjak Stegići je u skladu sa standardima.
	(12)	Projekt je proveden u skladu s mjerodavnim prostornim planovima. Neizgrađena petlja Kojin Han nije nikad bila ni predviđena. Nadvožnjak Donjani premješten je i zamijenjen podvožnjakom Donjani u mjerodavnim prostornim planovima nakon provedenog postupka javne rasprave.
	(13)	Javna rasprava o planu parcelacije provedena je u skladu sa standardima.
	(15)	Čini se da sustav odvodnjavanja autoceste radi kako treba i da nema nikakvog izlivanja vode na privatno zemljište.
	(20); (21)	Neke od komponenti projekta nemaju utjecaj na zdravlje i sigurnost. Čini se da staro korito rijeke Crkvena ne emitira miris i vjerojatno nema posljedica emisija ugljikovog monoksida po ljudsko zdravlje. Blokiranjem odvodne cijevi nositelj projekta pridonosi zdravlju i sigurnosti lokalnog stanovništva.
	(40); (41)	U slučaju ugovora o zakupu kod kojih je izvođač radova vratio imovinu u stanju lošijem od dogovorenog, pogođena osoba može obavijestiti mjerodavnu inspekciju.
Korektivne mjere	(3)	Podvožnjak Donjani nije u skladu s primjenjivim standardima. To pitanje treba riješiti.
	(10); (37)	Most između podvožnjaka Donjani i ceste M16.1 ne vraća zaštitu zdravlja i sigurnost zajednice na razinu koja je postojala prije izgradnje autoceste. To pitanje treba riješiti.
	(18); (28)	Na nekim lokacijama oko autoceste, dopuštene razine buke su prekoračene. To pitanje treba riješiti.
	(19)	Voda iz Sobanjske rijeke stvara močvaru. To pitanje treba riješiti.
	(39); (42)	Regulacija korita rijeke Crkvena je uzrokovala štetu. To pitanje treba riješiti.
	Case SG/E/2016/24 allegations	Trebalo bi postupiti po nalogu nadzornog inženjera iz srpnja 2020. koji je naložio izvođaču radova da od mosta preko rijeke Crkvena u smjeru zapadnog dijela sela izgradi nogostup na dijelu osiguranom zaštitnom čeličnom ogradom.
LARP	(3), (14); (22); (23); (24); (25); (26); (27); (29); (30); (31); (32); (33); (34); (38)	LARP treba uključiti 29 pojedinaca koji su obuhvaćeni predmetima: SG/E/2019/03; SG/E/2019/06 and SG/E/2021/07.
Sporazumno rješenje (riješeno tijekom obrade pritužbi)	(5)	Nakon poboljšana, čini se da je raskrižje ceste kod nadvožnjaka Stegići i ceste M 16.1 u skladu s razinom sigurnosti na sličnim raskrižjima u tom području.
	(9); (36)	Locirani ostaci građevinskog materijala su očišćeni.
	(16)	Više nema negativnog utjecaja autoceste na vodoopskrbu Buča.
	(17)	Korito rijeke Crkvena prošireno je kako bi se opasnost od plavljenja svela na najmanju mjeru.

